

Kod uczestnika

*Oto dom mój: cztery ściany wiersza
W mojej pięknej ojczyźnie-polszczyźnie*

Julian Tuwim

ZADANIA

II MINIOLIMPIADY JĘZYKA POLSKIEGO NA LITWIE DLA UCZNIÓW KLAS VIII

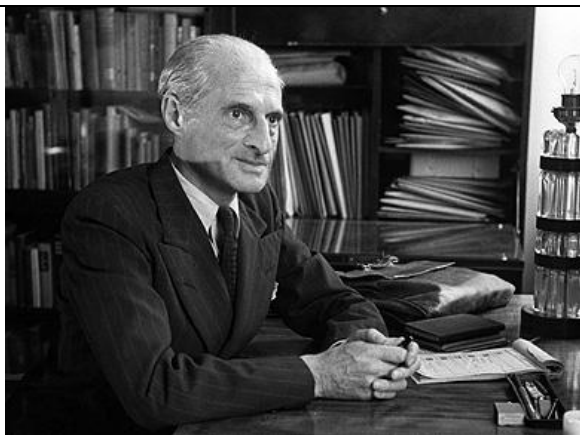
- Test – s. 2.
- Polecenie do pisemnej pracy twórczej – s. 8.

17-18 kwietnia 2013 r.

WILNO

TEST (60 punktów)

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania 1-11.

JULIAN TUWIM**(1894-1953)**

– polski poeta, pisarz, autor wierszy dla dzieci oraz tekstów piosenek, tłumacz literatury, m.in. na język esperanto.

Był jednym z najpopularniejszych poetów w pierwszej połowie XX wieku.

W Polsce rok 2013 ogłoszony został rokiem Juliana Tuwima.

MOJE DZIECIŃSTWO W ŁODZI*Julian Tuwim sam o sobie*

I nagle coś mi do głowy strzeliło, że jestem z powołania chemikiem. Zacząłem robić dziwne rzeczy. Najpierw skromnie: mieszałem proszek do zębów z pianą mydlaną, stearynę¹ z atramentem, farbkę kuchenną z octem. Potem od rzemyczka do nożyczka² – ubijałem w mózdzierzu saletrę z siarką, lycopodium³ z węglem, a u wuja aptekarza kradłem co się dało i wszystko kręciłem, rozcierałem, oblewałem kwasami, aż wreszcie, napakowawszy calichloricum⁴ do rurki metalowej, zacząłem rozgrzewać ją nad świecą. Nagle – trach – wybuch – szczęście, że sobie tylko rękę poszarpałem i poparzyłem. Szczęście w ogóle, że cały dom przy ulicy Andrzeja nie wyleciał kiedyś w powietrze.

Po chemii przyszła mechanika. Maszynki się budowało. Ale nie według jakichś planów, wzorów, nie z gotowych części, jakie teraz we wspaniałych pudłach sprzedają. Znowu na wariata, na „a nuż!”, na fantazję. Pudełko od cygar, pałeczka, deseczka, śrubka, kółko, drucik, gumka, sznurek, korbka, tu wkręcić, tam zaczepić, tutaj połączyć – i wreszcie maszynka działa, to znaczy: kółko się kręci, a patyczek uderza o deseczkę. Ale po co? Nie wiadomo do dziś.

Następny okres: magia. W małym plecionym koszyczku zacząłem gromadzić jakieś dziwaczne instrumenciki, flaszeczki z kolorowymi płynami, kamyki, krzemienie, koraliki, muszelki, diabli wiedzą co. Bo to nawet nie były te skromne aparaciki i sztuczki magiczne, jakie dziś z czułością oglądam na maluskiej wystawie sklepu czarodziejskiego przy ulicy Chmielnej. Zebranie kilkunastu takich sztuczek w koszyczku i bawienie nimi kolegów lub znajomych dziewczynek byłoby całkiem zrozumiałe. Ale o to właśnie chodzi, że moje przedmioty nie działały. To ja działałem, ja podejrzewałem je o właściwości magiczne – w dalszym ciągu, jak przy doświadczeniach chemicznych, oczekując cudu.

Przez pewien czas zbierałem zioła lekarskie, przywoziłem do miasta z łąk inowłodzkich miętę, rutę, macierzankę, dziewannę, suszyłem, w torebki układałem. Nikt się tym nie leczył. Więc po co? Dlaczego? Chyba dlatego, „że zielone, że majowe i że niepotrzebne”... W tym samym mniej więcej czasie była mania

¹ stearyna – sztuczna mieszanina kwasów, stosowana do produkcji świec, podobnie jak parafina

² od rzemyczka do koniczka – tak mówi się o kimś, kto nie potrafi się opamiętać i brnie w coraz większe zło; tu Tuwim nieco zmienił postać utartego wyrażenia

³ lycopodium – widłak, roślina używana w lecznictwie

⁴ chloran potasu – związek chemiczny, stosowany do produkcji zapalek i materiałów wybuchowych

kosmetyczno-wonnościowa. Już nie siarkę i saetrę kupowało się, lecz wonne olejki: goździkowy, różany, jaśminowy, octy jakieś aromatyczne, w których gotowało się skórki od cytryn, wanilię i bobkowe liście, mieszało się, kombinowało, zaprawiało, w zakorkowanych buteleczkach trzymało... Po co? Nie wiem. Sądzę, że po to, aby w przyszłości być poetą.

W r. 1909 zaczął się bziki lingwistyczny, o którym najwięcej mogę powiedzieć, gdyż pozostały mi po nim własną moją ręką pisane dokumenty: kilka kajetów⁵ treści zupełnie fantastycznej. Mam je właśnie przed sobą. Co stronica, to pstrokate rojowisko słów w setkach egzotycznych języków... Notowałem to wszystko bez ładu i porządku, czerpiąc z dzieł podróżniczych, etnograficznych i językoznawczych, branych z wypożyczalni i biblioteki szkolnej. Kiedyś wpadła mi w ręce książeczka, wydana przez Towarzystwo Biblijne, zawierająca przekład jakiegoś wersetu z Ewangelii na kilkaset języków. To był dopiero skarb nad skarby! (...) Z podkreśleń i odnośników, w jakie zaopatrzyłem pewne słowa, widać, że doszukiwałem się podobieństw w najdalszych, najbardziej obcych językach. Gdy przypadkiem jakiś wyraz jukagirski⁶ podobny jest do peruwiańskiego⁷, zaznaczam to odsyłaczem lub kolorowym ołówkiem. I zapewne w celu dopatrzenia się takich pokrewieństw fonetycznych⁸ ułożyłem listę liczebników od 1 do 10 w blisko dwustu językach.

(wg J. Tuwim: *Pisma prozą*. Warszawa 1964)

1. Tuwim pisze o pasjach i fascynacjach, które kolejno go ogarniały w dzieciństwie.
 - a. Obok podanych niżej nazw przedmiotów i pojęć dopisz odpowiednią nazwę dziedziny (spośród wybranych z ramki).
 - b. Następnie ponumeruj je w kolejności przedstawionej w tekście.

	Numer w kolejności zgodnej z tekstem	Przedmioty i pojęcia	Nazwa dziedziny
A.		pałeczka, deseczka, śrubka, kółko, drucik, gumka, sznurek, korbka	
B.		mięta, ruta, macierzanka, dziewanna	
C.		rojowisko słów, kajet, język jukagirski, pokrewieństwo fonetyczne	
D.		wonne olejki: goździkowy, różany, jaśminowy, skórki od cytryn, wanilia, bobkowe liście, zakorkowane buteleczki	
E.		instrumenci, flaszeczki, kolorowe płyny, kamyki, krzemienie, koraliki, muszelki	
F.		proszek do zębów, piana mydlana, stearyna, atrament, farbka kuchenna, ocet, saetra, siarka	

<i>chemia</i>	<i>językoznawstwo</i>	<i>kosmetyka i aromaterapia</i>	<i>magia</i>	<i>mechanika</i>	<i>ziololecznictwo</i>
---------------	-----------------------	---------------------------------	--------------	------------------	------------------------

5 punktów

⁵ kajet – dawn. zeszyt

⁶ język jukagirski – zagrożony wymarciem język Jukagirów żyjących w północno-wschodniej Syberii

⁷ peruwiański – przymiotnik od Peru (nazwa państwa w Ameryce Południowej)

⁸ fonetyka – nauka o dźwiękach (głoskach) w danym języku, ich brzmieniu i wymowie

2. O której swojej „pasji” narrator może najwięcej powiedzieć (sądując z jego własnych słów). Dlaczego?

Najwięcej mógł powiedzieć o _____, ponieważ _____.

2 punkty

3. Wypisz połączenia wyrazowe, za pomocą których w tekście wyrażono następujące treści:

- A. pomyślałem (w 1. akapicie) –
- B. od mniejszego zła do coraz większego (w 1. akapicie) –
- C. wybuchł (w 1. akapicie) –
- D. nie wiadomo co (w 3. akapicie) –

4 punkty

4. Narrator podanego fragmentu mówi, że nieraz działa *znowu na wariata*, na „*a nuż!*”, na *fantazję*. Jak rozumiesz to powiedzenie?

1 punkt

5. Z pierwszych dwu akapitów wypisz **po jednym** przykładzie następujących form czasownika:

- A. 1. osoba cz. przeszłego, l. poj. –
- B. 3. osoba cz. przeszłego, l. poj. –
- C. 3. osoba cz. teraźniejszego, l. poj. –
- D. imiesłów przysłówkowy –
- E. bezokolicznik –

5 punktów

6. Wypisz z 3. akapitu tekstu po jednym wyrazie zdrobniałym do każdej z rubryk.

Rzeczownik rodzaju męskiego	Rzeczownik rodzaju żeńskiego	Przymiotnik

3 punkty

7. W poniższych zdaniach podkreśl rzeczowniki, nad nimi napisz ich rodzaj i przypadek.

Po chemii przysłała mechanika. Maszynki się budowało. Ale nie z gotowych części, jakie teraz we wspaniałych pudłach sprzedają.

5 punktów

8. Przy każdym podanym stwierdzeniu zapisz TAK lub NIE (zgodnie z treścią powyższego tekstu).

	Stwierdzenie	TAK lub NIE
A.	dzieciństwo Tuwima upłynęło na wsi	
B.	wujek, który był aptekarzem, dawał młodemu Tuwimowi różne substancje chemiczne do eksperymentowania z nimi	
C.	Julian Tuwim w dzieciństwie wierzył w cuda i magię	
D.	Julian Tuwim sprzedawał wykonane przez siebie kosmetyki, żeby mieć pieniądze na kupno siarki i saletry	
E.	Julian Tuwim miał około 15 lat, gdy wzrosło jego zainteresowanie językami świata	
F.	Julian Tuwim przez wiele lat przechowywał swoje notatki w zeszytach na temat ciekawostek językowych	
G.	Julian Tuwim dość ciepło wspomina swoje dzieciństwo	

7 punktów

9. W tekście narrator kilkakrotnie zadaje pytania: *Ale po co? Więc po co? Dlaczego? Po co?* Wśród podanych niżej zwrotów podkreśl te, które mogłyby stanowić odpowiedź na pytania o cel opisanych zainteresowań i działań.

Zbadać świat; w przyszłości zostać lekarzem; wysadzić w powietrze dom przy ul. Andrzeja; puścić wodze wyobraźni; w przyszłości być poetą; wynaleźć eliksir młodości; poznać tajemnice rzeczy.

2 punkty

10. Z podanego szeregu wyrazów wybierz te, które pasują do określenia Juliana Tuwima – autora powyższego tekstu. Własnymi słowami (na podstawie informacji z tekstu) uzasadnij swoją charakterystykę.

Dociekliwy, leniwy, zazdrosny, ocytany, wyrachowany, ryzykowny, złośliwy

A. J. Tuwim był _____, ponieważ _____

_____ .

B. J. Tuwim był _____, ponieważ _____

_____ .

C. J. Tuwim był _____, ponieważ _____

_____ .

3 punkty

- 11.** Na zdjęciu jest przedstawiony jeden z najciekawszych pomników w Polsce, tzw. Ławeczka Tuwima, która znajduje się w Łodzi w pobliżu domu rodzinnego poety. Zastanów się, co jest niezwykłego w tym pomniku, a co jest typowe dla takiego rodzaju rzeźb, i odpowiedz na pytania **a.** – **c.**

- a.** Pod jakim względem przypomina inne pomniki?

- b.** Pod jakim względem jest niezwykły?

- c.** Jak myślisz, jaki efekt udało się osiągnąć rzeźbiarzowi?

3 punkty

Przeczytaj wiersz i wykonaj zadania 12-19.

Julian Tuwim

APTEKARZ MAJOWY

Z jednej brzozy w gaju,
Z brzozy pochylonej,
Jak ją naciąć świtem w maju,
Cieknie sok zielony.

Szmaragdowa woda,
Zimna jak źródłana,
Pachnie świeżo korzeniami
W słoiki odlana.

We dnie promieniami
Niechaj się przepoi,
A wieczorem niech za oknem
Pod księżycem stoi. (...)

Gdy się upromieni,
Bardziej się zzieleni,
Na noc zakop ją w ogrodzie
W chłodnej, wilgnej ziemi.

Rano będzie wonne
Smarowidło złote,
Maść żywiczna – nie na rany
Ani na tęsknotę. (...)

Nie przemoże smutku,
 Nie zagoi rany,
 Tyle tylko, że mieć będzie
 Gorzki smak wiośniany.

Że w niej będzie świt brzozowy,
 Żółty dzień, noc srebrna,
 Że zielona, że majowa
 I że niepotrzebna.

12. Jaki jest nastrój wiersza? Podkreśl **trzy** poprawne odpowiedzi.

podniosły, smutny, żałobny, ironiczny, przygnębiający, radosny, poważny, komiczny, lekki, tajemniczy

3 punkty

13. Jakie dolegliwości ludzkie, których „aptekarz” nie może uleczyć, są wspomniane w wierszu? Wypisz **dwa** przykłady.

2 punkty

14. Jakie elementy świata przyrody składają się na obraz poetycki? Wypisz z wiersza **dwa** przykłady.

2 punkty

15. Wypisz wyrazy lub połączenia wyrazowe przekazujące następujące odczucia:

A. wzrokowe (kolorystyczne) – _____

B. dotykowe – _____

C. zapachowe – _____

D. smakowe – _____

4 punkty

16. Wypisz z wiersza przykłady rymów (**dwie** pary).

_____ - _____ - _____ - _____

2 punkty

17. W ostatniej zwrotce wiersza znajdź przymiotnik, synonimiczny do wyrazu *szmaragdowy* /-a. Wypisz go.

Szmaragdowy / szmaragdowa – _____

1 punkt

18. Od jakich wyrazów i za pomocą jakich formantów utworzono podane wyrazy pochodne? Wpisz do odpowiednich rubryk tabeli (np. *morski* – od: *morze* – formant: *-ski*).

	Wyraz pochodny	Od jakiego wyrazu pochodzi	Formant (przyrostek)
A.	<i>aptekarz</i>		
B.	<i>majowy</i>		
C.	<i>źródlana</i>		
D.	<i>smarowidło</i>		
E.	<i>żywiczna</i>		

5 punktów

19. Dla większości Polaków J. Tuwim jest znany autor „Lokomotywy”, „Pana Hilarego” i wielu innych wierszy dla dzieci. Jakich znasz innych polskich poetów, tworzących dla dzieci? Podaj imię i nazwisko jednego z nich.

1 punkt

Suma punktów za test

PISEMNA PRACA TWÓRCZA (40 punktów)

Jan Paweł II powiedział: *Młodość jest „wzrastaniem”*. Wzrastać oznacza podjąć nieustanną pracę nad swoim charakterem i osobowością.

Napisz wypracowanie, w którym przedstawisz własne rozważania na temat pracy nad sobą każdego młodego człowieka. Napisz, **jakie cechy charakteru i osobowości** uważasz za najważniejsze i możliwe do ukształtowania w młodości (wymień kilka cech, które są według Ciebie najważniejsze). **Dlaczego te cechy są ważne** dla dorastającego człowieka? **Czy trudno je w sobie wypracować?** Uzasadnij swoje zdanie, omawiając **przykłady** wzięte z **życia, literatury lub filmów**.

TEMAT WYPRACOWANIA: ***Jak młody człowiek powinien kształtować swoją osobowość?***